

потребує ретельного вивчення і вдосконалення. Все ж таки немає нічого краще, ніж природний людський інтелект, а особливо у сфері освітнього процесу.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-345-6-31>

КОМУНІКАТИВНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ДОБРОЧЕСНОСТІ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Вегеш І. М.

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології і державного управління
Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Україна*

Створення доброчесного академічного середовища є однією із базових умов як для ефективного функціонування закладів вищої освіти, так і для становлення та розвитку науковця. Неможливо підготувати висококваліфікованого фахівця в тій чи іншій галузі знань без врахування ключових вимог доброчесності. Українське освітньо-наукове середовище, попри значні зрушення останніх років, все ще потерпає від багатьох проблем, пов'язаних із академічною недоброчесністю.

Нинішній етап в розвитку української науки та освіти можна охарактеризувати як переломний, оскільки відбувається зміна парадигми у сприйнятті відповідальності вченого за продукти своєї праці та за підготовку ним якісних кадрів. Відмежувати вільну науку від цієї відповідальності неможливо, як неможливо відокремити якість та доброчесність у сучасному навчальному процесі.

Таким чином, мова йде про активний наступ та традиційну модель освіти, в якій межі відповідальності були настільки розмитими, що їх практично неможливо було чітко встановити. Звичайно, це не могло не призвести до таких негативних наслідків у вітчизняній науці як академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація, а у сфері освіти – до необ'єктивного оцінювання знань здобувачів освіти, потурання списуванню та навіть хабарництва. Існують окремі галузі української науки (особливо це стосується галузей соціо-гуманітарного спрямування), в яких відсоток робіт, що містять академічний плагіат, досяг катастрофічних масштабів.

Попри всі труднощі та виклики, які постають перед вітчизняним академічним середовищем на шляху до його оновлення, є ще один аспект, який заслуговує на окрему увагу, а саме – комунікативний аспект. Оскільки академічне середовище є простором взаємодії, і дуже часто формат такої взаємодії має усталений, відпрацьований роками, характер, то це дещо утруднює реалізацію намірів окремих осіб чинити опір недоброчесності, що має системний характер. Намір протидіяти особам (або хоча б відмежувати себе від осіб), які практикують недоброчесність та транслиують її як норму освітнього процесу, може зіштовхнутися із гострою реакцією певних членів колективу, в якому працює особа з таким наміром. Якщо ж особи, які практикують недоброчесність, ще й займають керівні посади в колективі, то це може призвести до реальних ризиків, пов'язаних із втратою роботи особою, яка прагне реалізації норм доброчесності. Подібні обставини актуалізують цілу низку питань. Як комунікувати з колегами, які практикують недоброчесність? Як опиратися у цій комунікації системі, яка опирається на недоброчесність? Як залишатися доброчесним у середовищі, яке в своїй діяльності опирається на недоброчесність?

Дуже часто конформізм в освітньому середовищі обумовлений страхом перед подібними ризиками, а також небажанням відійти від руху усталеними траєкторіями. Саме тому ефективна боротьба за чесну науку та освіту можлива лише за умови включення в неї максимально широких кіл критично мислячих інтелектуалів, тобто за умови широкомасштабної культурної трансформації.

Таким чином, доброчесність в освітньому та науковому просторі витворюється не лише низкою механізмів, які покликані протидіяти негативним тенденціям, але також і наявністю критичної маси осіб в академічному середовищі, які здатні здійснити злам на культурному рівні. Долання комунікативних бар'єрів, єднання науковців у намаганні розширити простір вільної науки на засадах доброчесності – є обов'язковим компонентом покращення якості освітньої сфери. Звичайно, для цього знадобляться великі зусилля та час, але кінцевий результат буде вартим цих затрат, адже мова йде про системоутворюючі речі, про еволюцію культури, про модернізацію освіти, яка в той самий час є фундаментом для модернізації всього суспільства.